

Grenseløs etikk?

Katharine Cecilia Williams
sjefredaktør

Den pågående prosessen mot «psykiateren» etterlater fagetiske paradokser. Hvis fagetikken ikke har grenser, har ikke profesjonsmakten det heller.

Katharine C. Williams. Foto: Thomas Brun, NTB.

Siden desember i fjor har vi vært vitne til en heftig utveksling på alle medieflater utløst av den danske lanseringen av boka *Diamantkvelder – tre fiksjoner*. Boka er basert på forfatter Hilde Rød-Larsens opplevelser med en ikke navngitt, men lett identifiserbar psykiater. Overskridelsene hun har opplevd, ble ifølge forfatteren muliggjort av en asymmetrisk maktbalanse mellom henne som ung, sårbar kvinne og en eldre, mannlig psykiater.

På Facebook-grupper og i kronikker har fagpersoner tatt til orde for en gjennomgang av fagetiske kjøreregler, og for å få på plass strukturer som kan motvirke grenseoverskridelser. Dette er svært viktig.

I Psykologtidsskriftets arkiver fra de siste 50 årene er det dessverre godt dokumentert at behandlere innleder seksuelle forhold til pasienter, eller begår seksuelle overgrep. Ingen er uenige i at vi må arbeide aktivt og årvåkent for å forhindre at slikt kan skje.

Rød-Larsens historie er ikke en fortelling om en seksuell grenseoverskridelse mellom en behandler og en pasient

Herfra skulle scenen være satt for en verdifull utveksling kolleger imellom. I stedet har tonen i den pågående debatten vært polarisert, og påstandformen dominerende.

Rød-Larsens historie er ikke en fortelling om en seksuell grenseoverskridelse mellom en behandler og en pasient, og den er ikke dokumentert. Forfatteren har skrevet en roman basert på personlige erindringer av en hendelse som ligger 20 år tilbake i tid. Etter publiseringen har media behandlet forfatterens personlige historie på samme måte som media ellers ville behandlet en journalistisk publisert sak. Sven Egil Omdals kommentar *Psykiaterens tapte ære* i Aftenposten 16. januar og Anine Kierulfs kronikk *Finnes det noen som er uskyldige nok for folkedomstolen?*

opprinnelig i Dagens Næringsliv 20. januar, er forhåpentligvis uttrykk for mediernes vilje til selvkritikk. For Rød-Larsens fremstilling ville aldri blitt publisert av en seriøs redaksjon med mindre den kunne dokumenteres, påstandene kunne understøttes, og den angrepne part hadde reell mulighet til tilsvare. Ingen betviler Rød-Larsens opplevelser. Heller ikke jeg. Jeg vil likevel ikke mene noe om det klanderverdige i psykiaterens handlinger før jeg har mer enn den ene partens skildring å basere meg på. Det er fullt mulig å tro på Rød-Larsens historie og samtidig se at den kan ha flere sider.

Makt utenfor kontortid

Flere sider har også mennesker som er behandlere, hvorav enkelte sider som lever ut i den private sfære og utenfor kontortid. Det er ubestridelig at psykologer og psykiatere, i egenskap av sin profesjon, har en makt som vil virke inn i flere sammenhenger enn i den rendyrkede terapeut-/pasientrollen. Dette er et fagetisk minefelt som strekker seg også utenfor seksuelle relasjoner. Men hvis jeg skal opptre i samsvar med at jeg er en maktperson i alle relasjoner jeg inngår i, vil jeg samtidig dyrke en ganske omnipotent rolleidentitet.

Gitt likevel at jeg må være bevisst makten jeg innehar i enhver relasjon, må jeg også være det når jeg ytrer meg i det offentlige rom

Jeg synes ikke det er vanskelig å se hvilke fagetiske overslag det vil kunne få.

Gitt likevel at jeg må være bevisst makten jeg innehar i enhver relasjon, må jeg også være det når jeg ytrer meg i det offentlige rom. Det innebærer å være bevisst på hvor informasjon kommer fra, hvem som er og ikke er kilder, og hvilke interessekonflikter partene kan ha.

Prosedering på én parts fremstilling

Engasjement er avgjørende for at faget kan utvikle seg og bli bedre, men engasjementet kan få en negativ slagside om vi ikke evner å delta i debatter på samme måte som vi ellers ville utøvd vårt virke som fagperson. Vi trenger et åpent debattklima som kan romme kompleksitet. Menneskelige relasjoner er sammensatte, og det er ikke noen direkte sammenheng mellom en hendelse og hvordan de involverte opplever den. Som fagetiske fagpersoner er vi forpliktet til å forholde oss til dette, og være bevisste på hvor stor påvirkningsmakt våre ytringer har.

Ut fra Rød-Larsens og etter hvert flere andre kvinners beretninger, har psykiateren opptrådt kritikkverdiggjort. Likevel er det ikke selvsagt at det er snakk om forsømmelser av en karakter som rettfærdiggjør å legge en fagpersons livsverk i ruiner. Både media og psykologer har retningslinjer for hva som kan regnes som fakta, og hva som kan regnes som et synspunkt. Uansett sakens utfall er det på det rene at etablerte faglige retningslinjer ikke har blitt fulgt i den offentlige debatten. Mulige forsømmelser og overtredelser skal behandles av tilsynsinstans og domstol. De skal være basert på dokumentasjon som i stor grad vil være unntatt offentligheten. I dette tilfellet har saken blitt prosedert av personer som enten ikke er bundet av taushetsplikt, eller som ikke har tilgang på dokumentasjon. Det er vanskelig å se hvordan dette styrker noen av partenes rettssikkerhet. Fra mitt perspektiv er det også vanskelig å se hvordan det kan styrke vår yringskultur.

Fagetikken er en av vår profesjons viktigste pilarer, kanskje den viktigste. Ofre for grenseoverskridelser må bli hørt og trodd. Men offentlig prosedering på grunnlag av bare den ene

partens fremstilling, kan i verste fall føre til at behandlere blir utrygge og ikke reflekterer og oppsøker råd i gråsone-situasjoner. Da har vi rykket tilbake til start.